

Маляр О.І., Подкопасва Ю.В. Методи і технології загальної і соціальної психології та психотерапії в умовах сучасного суспільства/ Матеріали III науково-практичної конференції з міжнародною участю (18-19 травня 2018 року, м. Київ). [За ред. д.п.н., проф.С. О. Ставицької, к.п.н., доц. Т. В. Бушуєвої]. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. – 29-32 с.

Маляр Олена Іванівна,
*кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри
психолого-педагогічної освіти та соціальних наук,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» (м. Вінниця)*

Подкопасва Юлія Валеріївна,
*кандидат психологічних наук, асистент
кафедри педагогіки та соціальної роботи
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці)*

РОЛЬ ЕМОЦІЙНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ У ФОРМУВАННІ ДУХОВНОЇ СФЕРИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА ПРИКЛАДІ ЗАСОБІВ МАС-МЕДІА

В сучасному насиченому інформаційному просторі відбувається різносторонній вплив мас-медіа на розвиток та формування особистості дитини молодшого шкільного віку. Діти, сприймаючи інформацію з різних медіазасобів, під впливом емоцій, обирають як позитивні, так і негативні приклади для ідентифікації та їх наслідування, що актуалізує дану проблему. Так, К. Роджерс та Р. Бернс у своїх дослідженнях зосереджували увагу на усвідомленні та розвитку внутрішніх сил особистості дитини, її емоціях, відносинах, переконаннях, цінностях, сприйняттях та проблемах [1; 5].

Становлення основних особистісних якостей, формування основи самосвідомості, перших уявлень про духовні ідеали, цінності дітей молодшого шкільного віку відбувається у тісному взаємозв'язку з їх емоційним розвитком (І. Д. Бех, І. С. Булах, О. В. Квашук, Е. О. Помиткін, С. О. Ставицька та ін.).

Вчені (М. Коул, С. Пейперт, С. Лівінгстон, С. Л. Новоселова, Ш. Текл) стверджують, що захоплення дітей кібернетичним простором сприяє переживанню тих емоцій, які вони не завжди отримують у реальному житті.

Для дослідження ролі емоційних переживань у формуванні духовної сфери молодшого школяра під впливом медіазасобів було використано опитування учнів, аналіз дитячих малюнків, бесіда.

За результатами опитування учнів з'ясовано, що у дітей молодшого шкільного віку (56,25%) виникає злість, роздратування тоді, коли дорослі забороняють дивитися улюблені мультфільми та телесеріали. Отримані результати свідчать про низький рівень контролю емоцій та емоційних станів, невміння адекватно сприймати заборони та вимоги дорослих. Мультфільми з елементами бійок та сварок подобаються 61,8% молодших школярів. При частому перегляді таких мультфільмів у дітей розвивається агресивна та девіантна поведінка. У результаті наслідування цих героїв у молодших школярів можуть сформуватися негативні уявлення про добро та зло у навколишньому світі.

Діти молодшого шкільного віку (62,5 %) грають такі комп'ютерні ігри: «Стрілялки», «Гонки», «Зомбі ферма», «ГТА», «Тарас Бульба», «Сталкер», «Ти – супер модель», «Татусеві дочки», «Небесне таксі» тощо. Зазначимо, що більшість перерахованих ігор розвивають у дитини жорстокість, агресивність, деструктивну поведінку та сприяють деформації як емоційної, так і духовної сфери особистості. Така дитина не вміє стримувати, контролювати свої емоції, вона може грубити дорослим, ображати однолітків, провокувати конфліктні ситуації.

Діти (68,75%) хотіли б бути схожими на улюбленого комп'ютерного героя та у процесі гри відчують емоційне збудження й захоплення. Вони постійно відчують напруження, нестійкі емоційні прояви, що може сформувати неадекватне уявлення про оточуючий світ [2, с. 98-104].

Разом із цим, за результатами аналізу дитячих малюнків та бесіди з'ясовано, що молодші школярі (12,7% виборів) не рідко у малюнках ідентифікують себе із принцесами, принцями та лицарями, хочуть бути схожими на відомих людей, зірок кіно, естради та спорту (32,0% виборів), про яких вони дізналися із телепродукції та комп'ютерної мережі. Деякий менший вплив належить комп'ютерним іграм (10,0% виборів). На своїх малюнках діти (3,7%) зображували як вони допомагають метелику (гра «Гарні метелики»), рибиці (гра «Допомога рибиці»), котику та собачці (гра «Піклування про тварин»). Найменші показники впливу на вибір духовного ідеалу дітей, на превеликий жаль, демонструють книги (2,0% виборів).

За висловами дітей герої носії ідеалів краси повинні мати такі ознаки: довге, розкішне волосся, струнку фігуру (у дівчаток), відмінну спортивну форму (у хлопчиків), охайність, гарну вроду, довгі ноги, тонку талію, красивий голос, неповторний стиль, вміння гарно танцювати, а також окремі матеріальні показники – наявність великого гардеробу, колекції взуття, аксесуарів, косметики, яскравого одягу, гарних зачісок тощо.

Герої носії ідеалів добра обов'язково мають бути: ніжними, щирими, добрими, лагідними, життєрадісними, ввічливими, справедливими, дружелюбними, правдивими, з почуттям гумору; вони завжди допомагають іншим, поважають старших, вірять у себе, мають безліч друзів тощо.

Обираючи персонаж ідентифікації, який є носієм бездуховних ідеалів, діти наділяли його позитивними якостями. На нашу думку, це пов'язано із тим, що у сучасній анімаційній продукції зображуються неоднозначні, спотворені образи героїв, які без допомоги дорослого дитина не може зрозуміти, проте, часто наслідує. У сучасних фільмах і мультфільмах в деталях показують, як найрізноманітнішими способами розправляються із ворогами, розстрілюючи їх, спалюючи, топлячи, підриваючи, розрізаючи на частини, убиваючи людей, тварин, як бризкає кров тощо, у результаті чого, дитина стає байдужою до чужого горя та болю. Наслідуючи таких супергероїв, у дитячій свідомості закладається насильство [3, с. 24].

Крім того, розглядаючи художні та мистецькі твори: живопис, архітектуру, скульптури, малюнки, слухаючи музичну мелодію діти (20,0%) постійно та інколи (54,4%) емоційно виражали власні естетичні вподобання. Красиве ставало для них предметно-чуттєвим символом, взірцем, еталоном та сприймалося особливо яскраво, із виявленням таких почуттів, як: веселий настрій, радість, віра в себе, внутрішнє піднесення.

Разом з цим, 25,6% дітей – без ентузіазму виражали власні естетичні вподобання, проявляючи байдуже ставлення до побаченого чи почутого.

Отже, переважна більшість героїв та персонажів сучасних фільмів, мультфільмів – це оманливо-привабливі образи, які негативно впливають на формування уявлень про красу, добро, духовні ідеали дитини [4, с. 100-110]. Емоційні переживання відіграють важливу роль у формуванні духовної сфери дітей молодшого шкільного віку, адже, саме через сприйняття інформації з різних медіазасобів на основі емоційного вираження власних естетичних вподобань обираються позитивні та негативні приклади для ідентифікації та їх наслідування.

Список використаних джерел

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М.: Прогресс, 1989. – 315 с.
2. Маляр О. І. Довільність емоційної регуляції та чинники її розвитку у молодших школярів: дис. канд. псих. наук: 19.00.07 / Маляр Олена Іванівна – Київ, 2015. – 279 с.
3. Мультфільми – загроза для наших дітей. – Львів: Візантійський патріархат, 2012. – 56 с.

4. Подкопаєва Ю. В. Соціально-психологічні умови формування уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку: монографія / Ю. В. Подкопаєва. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2017. – 248 с.
5. Роджерс К. Становление человека / К. Роджерс. – М.: Изд. группа «Прогресс», Универс, 1994. – 480 с.